

Vili Ravnjak (ur.):
 100 LET SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA
 V MARIBORU: DRAMA, OPERA, BALET. Maribor,
 Slovensko narodno gledališče, Umetniški kabinet
 Primož Premzl, 2019,
 659 strani.

Začetek obsežne ali kar monumentalne knjižne izdaje in s katero se v tem trenutku ne more ponašati prav nobeno drugo ali podobno slovensko gledališče se glasi:

Z vidika večnosti je naših 'sto let' samo bežen trenutek. Ob dejstvu, da je v SNG Maribor v stotih letih ustvarjalo preko 500 različnih gledaliških umetnikov in približno toliko tehničnih in drugih sodelavcev, ki je skupaj ustvarilo 1649 premier s približno 22.000 predstavami, postanejo imena posameznih ustvarjalcev in dogodkov del velike 'anonimne množice'. Ne glede na to, kako je kdo pomemben oziroma umetniško ustvarjalen v svojem času, smo v resnici vsi samo 'brezosebna manifestacija kozmičnega principa Umetnosti na minljivem odru človeškega Sveta!

Tole je citat, s katerim je (urednik) **Vili Ravnjak** zaključil monografijo **100 let Slovenskega narodnega gledališča Maribor** ali kar vseh njenih treh izvajalskih ansamblov: *drame, opere in baleta*.

Zato je bilo leto 2019 v Mariboru v znamenju 100.-obletnice *Slovenskega narodnega gledališča* ali kar vseh njenih treh izvajalskih ansamblov: *Drame, Opere in Baleta*. Saj tako bivša mala in stara dvorana kot sedaj že desetletja povsem na novo zgrajeni veliki avditorij, združujejo največjo in osrednjo slovensko kulturno inštitucijo. Pojavljale so se tako kot si sledijo v omenjeni obširni, obsežni, da ne zapišem voluminozni knjižni monografiji urednika V. Ravnjaka. Ta na velikem, večjem od A-4 formata, knjižnem obsegu (skoraj 4,00 ali natančno 3,745 kg težki knjigi) prinaša v glavnem obširno in obsežno, bogato slikovno gradivo; urejeno po kronologiji nastankov na vsega 659 (oštevilčenih) straneh. Besedila so prispevali še Saša Arsenovič, Blaž Brodnjak, Jerneja Ferlež, Primož Jesenko, Blaž Lukan, Tone Partljič, Zoran Poznič, Danilo Rošker, Manica Špendal, Benjamin Virč in Suzana Žilich Fišer. *Slovensko narodno gledališče Maribor* je lani (2019) praznovalo 100-letnico delovanja. Dne 27. septembra 1919 je na odru gledališča prvič zazvenela slovenska beseda. To gledališče obstaja sicer že od leta 1852, vendar je bilo takrat še nemško. Danes je SNG največji javni kulturni zavod v državi in obenem edino gledališče v Sloveniji in med redkimi v Evropi, ki pod eno streho združuje dramo, opero in balet ter simfonični orkester idr. Poleg umetnikov in drugih neposrednih (po)ustvarjalcev repertoarja so tu še strokovne in tehnične službe in ostala logistika. V SNG Maribor je več kot 300 stalno in okrog 150 honorarno zaposlenih ljudi. Obenem pa se pod isto streho nahaja še vsakoletni osrednji festival slovenskih dramskih gledališč *Borštnikovo srečanje* in tekmovanje mladih pevskih nadarjenecv »*Ondina Otta*.«

V Mariboru segajo prve (dramske) predstave še predno se je za njihovo 100-letnico delovanja (1919 ustanovitev *Dramatičnega društva Maribor* z začetkom stalnega polpoklicnega slovenskega gledališča v mariborskem *Narodnem domu*, 1909–1914) dvignila zavesa prvega slovenskega poklicnega gledališča v Mariboru za dramsko predstavo, gledališko igro, tragedijo Jurčič-Levstikovega *Tugomerja*, 27. septembra 1919. Še v isti, torej v prvi sezoni (1919/20) je bila 1. maja 1920 na sporedu tudi prva operetna predstava vodvil! *Mam 'zelle Nitouche* Louisa Augusta Florimonda Rougerja, francoskega skladatelja, prva opera pa »šele« v naslednji sezoni (1920/21, 5. januarja 1921, enodejanka Čeha Vilema Bloudeka, *V vodnjaku*). Kajti redno predvojno delovanje mariborske *Opere* sega »šele« v sezono 1922/23 pa do 1928. Kot prva baletna predstava je v Mariboru zabeležena Ipvčeva panto-

1 Iz franc. *vaudeville*, ki pomeni prvotno ljudsko pesem vesele, satirične vsebine. V (glasbenem) gledališču pa je to danes lahkotna vesoigr, navadno enodejanka, s šaljivimi pevskimi vločki ali tudi gledališče, kjer take igre uprizarjajo.

mima² *Možiček* (27. april 1926). In tako je teklo vse do lani oz. do dandanes, razen s prekinitvijo v letih (2. svetovne) vojne (1941–1945). V tistem času so bile seveda v skladu z aktualno okupacijo v istih prostorih izključno nemške predstave, nemško gledališče. Prelomnice, ki se v omenjeni monografiji kažejo kot najbolj pomembne, so zagotovo: ponovno, povojno in neprekinjeno delovanje (1945–), začetek delovanja *Mariborske filharmonije* (1950–1965), začetek festivala *Teden slovenskih gledališč* (1966–1970; *Borštnikovo srečanje*, 1971–), začetek delovanja *Simfoničnega orkestra SNG* (1993–), otvoritev novozgrajene *Velike dvorane* (1994 z uprizoritvijo Verdijeve opere *Traviata*, 13. oktobra 1994), začetek *Mednarodnega tekmovanja mladih pevcev »Ondina Otta«* (1999–), začetek obnove *Stare dvorane* (prva premiera na obnovljenem odru Linhartova komedija *Matiček se ženi*, 15. oktobra 2003), leta 2003 pa si je *SNG Maribor* pridobilo nacionalni, vsedržavni položaj.

Tale kronika ali kar kronologija prinaša od uvodnikov do konca naslednja poglavja knjige: *Sobivanja različnosti* (V. Ravnjak; str. 14–21), *Gledališče v Mariboru pred letom 1919* (J. Ferlež; 22–51), *Maribor in gledališče* (T. Partljič; 52–69), *Ključni dogodki* (P. Jesenko; 70–173), *Stalnost v spreminjanju: Iskanje podob in vlog mariborske Drame v drugi polovici stoletja (1967–2019)* (B. Lukan; 174–295), *Igralski ansambel (1919–2019; 226–300)*, *Dobitniki Borštnikovega prstana* (člani in članice mariborskega SNG; 1970–; 301), *Zgodovina mariborske Opere od začetkov do danes* (M. Špendal; 302–333), *Med velikani mariborskega opernega Parnasa* (B. Virč; 334–423), *Zgodovina mariborskega baleta* (B. Virč; 424–517), *Zgodovina gradenj in obnavljanj stavbnega sklopa SNG Maribor (1848–2003)*; V. Ravnjak; 518–569), *SNG Maribor v jubilejni sezoni 2019/2020 (570–587)*, *Repertoar Drame, Opere in Baleta (1919–2019)* s 1028 premierami v *Drami*, 502 v *Operi*, 119 baletnih, ali skupaj torej 1649 premierami v vseh treh umetniških enotah s približno 22.000 predstavami (v celoti; 588–591); gre še za spiske (vseh) upravnikov (593) in umetniških vodij oz. ravnateljcev (594–596), popis (vseh) uprizoritev (597–636), statistiko del, ki so bila v *SNG Maribor* uprizorjena največkrat (637; med njimi najdemo največkrat izvedena dela: Cankarjevo *Pohujšanje v dolini šentflorjanski*, Linhartov *Ta veseli dan ali Matiček se ženi* in Shakespearjev *Sen kresne noči*, med operami so to Verdijeve *Traviata*, Puccinijeva *La Bohème*, Smetanova *Prodana nevesta* in Foersterjev *Gorenjski slavček*, med operetami pa še Kálmánova *Grofica Marica* in Straussov *Netopir*; med baleti pa P. I. Čajkovskega *Hrestač*, Hrističeva *Ohridska legenda* in Delibesova *Coppélia*, repertoarno kazalo (638–642) in kazalo osebnih imen (643–651), avtorji in lastniki fotografij

oz. slikovnega gradiva (652–653) in *Summary* (povzetele monografije v angl. jeziku; B. Virč; 654–659). Na koncu so še logosi nekaterih najodmevnejših mecenov izdaje (4 nepaginirane strani). Ti dajo vedeti, kdo to so. Celotna knjiga zlasti pa še oblikovanje slikovnega gradiva (na stotine objavljenih tovrstnih dokumentov v različnih oblikah in vsebinah) pa so bili lahko objavljeni po dosežkih urednika slikovnega gradiva (in njegovega opisa/komentarjev P. Premzl; razen v besedilu J. Ferlež) in grafičnem oblikovanju ter prelomu (M. Wenzel). Med slikami (fotografije, gledališki listi, letaki, plakati, ...) sem jih mdr. naštel čez 700 (723), ali po W. Shakespearu (Prosperov monolog iz *Viharja*): »Iz takšne smo snovi kot sanje, in življenje naše majhno obdaja spanje.« Med njimi najdemo 2-stranske in celostranske, črno bele in barvne slike pa vse do miniaturne (portreti nekaterih) akterjev *SNG Maribor* v omenjenem, več kot sto let trajajočem zgodovinskem razvoju mariborskih ansamblov: *Drame, Opere in Baleta SNG Maribor*.

Med večjimi ali kar najbolj izpostavljenimi imeni, ki so vseh teh sto letih vodili *SNG Maribor* so: Hinko Nučič, Juro Kislinger, Stane Jurgec in zadnji aktualni Danilo Rošker (2001–). Med umetniškimi vodji ali kar ravnatelji *Drame* spet: H. Nučič, Milan in Vladimir Skrbinšek, Miran Hercog, Ferdo Delak, Fran Žižek, Branko Gombač, Bojan Štih, V. Ravnjak, Tomaž Pandur, nazadnje pa še Aleksandar Popovski (2018–); umetniški vodje oz. ravnatelji *Opere* Anton Neffat, Demetriž Žebre, Ciril Cvetko, Jakov Cipci, Vladimir Kobler, Boris Švara, Henrik Neubauer, Stane Jurgec in nazadnje Simon Krečič (2013–). Med vodji *Baleta* pa so popisani še Marta Remškar, Peter Golovin, Maks in Irena Kirbos, Iko Otrin, Edi Dežman, Ljiljana Keča Rošker in sedanji aktualni vodja Edward Klug (2003–). Za marsikaterega od njih bi lahko zapisali, da so igrali v *SNG Maribor* po večkrat kar več vlog, za mnogimi med njimi pa je ostal trajen ali kar neizbrisen pečat vodenja ali celo epohe določene enote tega največjega in vsedržavnega kulturnega hrama v Mariboru.

Kolofon te knjige oz. monografije nam razbere še lektorico (Mojca Marič), korektorico (Snežana Štabi), avtorje kazal (S. Štabi, P. Premzl in Katarina Kraševac), med lastniki slikovnega gradiva so to *SNG Maribor*, / druge/ javne institucije in (navedeni) zasebniki, grafično oblikovanje in prelom (M. Wenzel in *Milimeter Studio*), reprografija (*Atelje za črko in sliko/Murska Sobota*), tisk in vezava (*Florjančič tisk/Maribor*). Delo je izšlo v nakladi 1.500 izvodov (v prvi izdaji), izdajatelj in založnik *SNG Maribor* (zanj direktor D. Rošker) in sozaložnik *Umetniški kabinet Primož Premzl*.

Franc Križnar

2 Gledališka igra z gibi in mimiko brez besed.